

***Η "Συγγνώμη" του Γιοακίμ Γκάουκ στη Συναγωγή Ιωαννίνων - *Συνέντευξη της ομήρου κας Εσθήρ Κοέν**

Μόλις τελείωσε την αντιφώνησή του στη συναγωγή των Ιωαννίνων, ο Γιοακίμ Γκάουκ, έπιασε από το χέρι τον πρόεδρο της Εβραϊκής Κοινότητας Ιωαννίνων κ. Μωυσή Ελισάφ. «Τώρα θέλω να με πας στους ομήρους», του είπε. Η αίθουσα ήταν κατάμεστη, από τα πενήντα μέλη της Εβραϊκής Κοινότητας και τους εκπροσώπους των αρχών, αλλά δύο γυναικείες φιγούρες ξεχώριζαν. Της Εσθήρ Κοέν και της Ζανέτ Σεβί.

Ο πανύψηλος Γερμανός, βουρκωμένος έσκυψε, τις αγκάλιασε και τις φίλησε. Στιγμές αμηχανίας, οι πιο δύσκολες ενδεχομένως, του ταξιδιού του στην Ελλάδα. Ο «θύτης» ενώπιος ενώπιώ με τα θύματα. «Αυτά που έγιναν δεν μπορεί και δεν πρέπει να ξεχαστούν, πρέπει να γραφτούν σε βιβλία για να τα διδάσκονται οι ερχόμενες γενιές» του λέει η Εσθήρ. Η Ζανέτ κομπιάζει. Η κατάσταση της δεν της επιτρέπει να πει αυτά που θέλει.

Ο σύζυγος της Εσθήρ, Σαμουήλ, του διηγείται εν συντομία πώς κατάφερε να διαφύγει σε ανταρτικές ομάδες στα βουνά και να γλιτώσει. Τον ακούει με προσοχή. Η ατμόσφαιρα είναι συναισθηματικά φορτισμένη. Οι ψυχές των 1.700 περίπου Εβραίων των Ιωαννίνων που χάθηκαν στα κρεματόρια του Αουσβιτς και του Μπικενάου, πλανώνται στην αίθουσα και τους διαδρόμους της Συναγωγής... Η μητέρα της Εσθήρ, ικέτευε τους δικούς της την ώρα που μάζευαν άρον-άρον κάποια πράγματα για το ταξίδι χωρίς επιστροφή, να την αφήσουν να πάει για λίγο να προσευχηθεί στη συναγωγή. Ήταν ημέρα Σάββατο.

Ο Γκάουκ δακρύζει στη θέα των «αριθμών» που στέκουν απέναντί του. «Ηρθα να υποκλιθώ, η Γερμανία αναγνωρίζει το έγκλημά της και δεν θα αφήσουμε να ξεχαστεί ποτέ, για να μην ξαναγίνει», λέει.

Ακολουθούν φωτογραφίες του με τις δύο εν ζωή Γιαννιώτισσες Εβραίες - από τους πενήντα περίπου ομόθρησκους που επέζησαν του Ολοκαυτώματος. «Είμαστε διατεθειμένοι να συγχωρήσουμε όχι όμως να ξεχάσουμε...», θα του πει από το βήμα της εκδήλωσης ο Μωυσής Ελισάφ.

Εργο ζωής, το προσκύνημα

Νωρίτερα, στο γεύμα που παρατέθηκε προς τιμήν του στο τουριστικό περίπτερο της πόλης των Ιωαννίνων, θα «ξυπνήσει» μέσα του ο πάστορας. Σκύβοντας στο αυτί του προέδρου της Κοινότητας, ακούστηκε να του λέει:

«Είναι έργο ζωής για μένα αυτό το προσκύνημα. Όταν εκεί ψηλά θα συναντήσω τον Κύριο θα του πω ότι απολογήθηκα στον τόπο του μαρτυρίου...».

Οι μνήμες ζωντάνεψαν, για λίγο με αφορμή την παρουσία και τη «συγγνώμη» του προέδρου της Γερμανίας. Ξημερώματα 25ης Μαρτίου του 1944, εβδομήντα ακριβώς χρόνια πριν: Η Γκεστάπο, την παγωμένη εκείνη ημέρα, με τη βοήθεια της χωροφυλακής, θα μαζέψει με τελικό προορισμό το Αουσβιτς 1.725 άνδρες, γυναίκες και παιδιά, μέλη της εβραϊκής κοινότητας, που μπόρεσε να εντοπίσει. Θα επιστρέψουν λιγότεροι από 50.

«Και έπειτα σιωπή που έγινε ψίθυρος και χάθηκε στην ομίχλη της λήθης, θάφτηκε στα χαλάσματα των νικητών και ηττημένων του Εμφυλίου που ακολούθησε, μεταμορφώθηκε σε χρυσές λίρες και οικόπεδα και κατέληξε σε ατιμωρησία των υπευθύνων» θα γράψει ο συγγραφέας Χριστόφορος Σμινκ Γκουστάβους, για τον μετά Αουσβιτς «καιρό των Εβραίων» των Ιωαννίνων.

ΠΗΓΗ: [ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ](#) 8.3.2014, του Σταύρου Τζίμα

***Συνέντευξη της ομήρου κας Εσθήρ Κοέν**

«Δεν τράβηξε κανένας γείτονας το κουρτινάκι να δει τι γίνεται»

Αύριο θα είναι μια δύσκολη ημέρα για την Εσθήρ Κοέν. Θα συναντηθεί με τον Πρόεδρο της Γερμανίας Γιόακιμ Γκάουκ και κάθε άλλο παρά για ευχάριστα θέματα θα συζητήσουν. Η ενενηντάχρονη Στέλλα στα ελληνικά, Κοέν, είναι μία από τους δύο εν ζωή Εβραίους των Ιωαννίνων, από τους πενήντα περίπου που επέζησαν του Ολοκαυτώματος και επέστρεψαν από το Αουσβιτς. Και ο Γερμανός πρόεδρος ζήτησε να τη δει.

Είναι άραγε ψυχολογικά έτοιμη αυτή η γυναίκα, να ανασύρει από την ομίχλη της λήθης(;) τον εφιάλτη; «Αισθάνομαι περίεργα. Είμαι ταραγμένη. Θέλω να τον ρωτήσω, πού βρέθηκε τόσο μίσος, για να κάψουν ζωντανούς εκατομμύρια ανθρώπους, επειδή έτυχε να έχουν διαφορετική θρησκεία;

Πρέπει άραγε να δεχθώ τη συγγνώμη; Τίποτα δεν μπορεί να συγχωρέσει αυτό που μας έκαναν. Δεν απέμεινε συγγενής να με συνοδέψει όταν θα πεθάνω. Δεν άφησαν κανέναν, τους έκαψαν όλους», λέει.

Η αφήγησή της είναι γροθιά στο στομάχι. Ο λόγος της φαρμάκι, όχι μόνο για τους ναζί, αλλά και για τους συντοπίτες της χριστιανούς: «Όταν μας έβγαζαν από τα σπίτια μας και μας έσερναν στους δρόμους για να μας πάνε στην Γερμανία, δεν τράβηξε κανένας γείτονας ούτε το κουρτινάκι για να δει τι γίνεται...», σημειώνει. Ξημερώματα 25ης Μαρτίου του 1944. Με μια καλά σχεδιασμένη επιχείρηση και με τη βοήθεια της ελληνικής χωροφυλακής, η Γκεστάπο «σκουπίζει» την εβραϊκή γειτονιά των Ιωαννίνων. Στοιβάζει σε φορτηγά, 1.725 άντρες, γυναίκες και παιδιά.

Ελάχιστοι πρόλαβαν και διέφυγαν στο βουνό, όπου εντάχθηκαν στις ανταρτικές ομάδες, μεταξύ αυτών και ο μετέπειτα σύζυγος της Εσθήρ.

Οι υπόλοιποι, μαζί και οι γονείς της δεκαεφτάχρονης τότε Εσθήρ και τα έξι αδέρφια της, πήραν τον δρόμο δίχως επιστροφή, με προορισμό το Αουσβιτς. Από το κρεματόριο θα επιστρέψουν λιγότεροι από πενήντα.

«Είδα τελευταία φορά τους γονείς μου στη ράμπα στο Αουσβιτς, όπου μας χώρισαν. Θυμάμαι ότι καθώς απομακρύνονταν στην καρότσα ενός φορτηγού, φώναξε σε εμένα και την αδερφή μου: "Κορίτσια να διαφυλάξετε την τιμή σας". Μία

μέρα που μας κούρευε μια αιχμάλωτη, με ρώτησε τι απέγιναν οι γονείς μου. Της απάντησα πως δεν γνωρίζω και εκείνη μου είπε δείχνοντας τις φλόγες που έβγαιναν από τα κρεματόρια: να, εκεί καίγονται...».

Η Εσθήρ θα γλιτώσει από καθαρή τύχη, καθώς μια εβραϊκής καταγωγής Γερμανίδα γιατρός και κάποιες νοσηλεύτριες την έκρυσαν στο αναρρωτήριο όταν οι Ες Ες πήραν όλους τους υπόλοιπους από τον θάλαμό της και τους οδήγησαν στους φούρνους.

Θα επιστρέψει μετά την απελευθέρωση και στο οικογενειακό προσκλητήριο θα δηλώσει παρούσα μόνη η αδερφή της! Οι άλλοι, είχαν εξοντωθεί όλοι.

Φτάνοντας στα Γιάννενα θα πάει κατευθείαν στο σπίτι της και εκεί θα δεχθεί το άλλο φοβερό χτύπημα. Αυτή τη φορά όχι από τους ναζί ή τον *caro* του Αουσβιτς.

«Χτύπησα την πόρτα και άνοιξε ένας άγνωστος. "Τι θέλετε", με ρώτησε; "Εδώ είναι το σπίτι μου", του είπα. "Θυμάσαι αν είχε φούρνο το σπίτι;";", είπε. "Ναι, βέβαια ψήναμε το ψωμί και ωραίες πίτες", συνέχισα όλο χαρά. "Ε, λοιπόν, εξαφανίσου. Γλίτωσες από τους φούρνους στη Γερμανία, θα σε ψήσω εδώ στον φούρνο του σπιτιού σου", άκουσα με φρίκη να μου λέει».

Δεν μας αγάπησε κανένας

Η Εσθήρ θα προσπαθήσει να φτιάξει τη ζωή της. Παντρεύτηκε τον Σαμουήλ, που κατέβηκε από το βουνό. Στη συνέχεια θα αρχίσει να αναζητάει τα κειμήλια και τα χρήσιμα εργαλεία για να επιβιώσει. «Εμαθα ότι τις δύο Singer ραπτομηχανές τις είχε πάρει ο μητροπολίτης. Πήγα και τις ζήτησα πίσω, αλλά μου είπαν ότι τις έδωσαν στη νομαρχία. Εκεί μου ζητούσαν τους αριθμούς πλαισίου των μηχανών μήπως και τις βρουν. Προφάσεις για να με ξεφορτωθούν.

Σήκωσα το μπράτσο μου και τους έδειξα το ανεξίτηλο νούμερο από το Αουσβιτς. "Να, αυτόν τον αριθμό θυμάμαι εγώ", τους είπα και έφυγα...».

Κατάφερε να ορθοποδήσει σε ένα περιβάλλον όχι ιδιαίτερα φιλικό. «Μια μέρα στα τέλη της δεκαετίας του '60, ένας καθηγητής θεολογίας στο γυμνάσιο αποκάλεσε "παλιοεβραία" την κόρη μου, επειδή τη συνάντησε στον δρόμο μαζί μου, περασμένες εννιά το βράδυ, κάτι που απαγορευόταν. Δεν άντεξε την προσβολή. Με το που τελείωσε η χρονιά, έφυγε στο Ισραήλ. Εκτοτε δεν επέστρεψε».

«Σιωπήσατε πολλά χρόνια, γιατί;», την ρωτάω.

«Γιατί φοβόμασταν. Δεν μας αγάπησε κανένας, το καταλαβαίνετε αυτό;», λέει δακρύζοντας.

ΠΗΓΗ: [ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ](#) 6.3.2014, του Σταύρου Τζίμα

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΣΧΕΤΙΚΑ

-ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 8.3.2014: [Συγγνώμη, Εσθήρ](#)

-ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 8.3.2014: [Συγγνώμη Γκάουκ για τις θηριωδίες των ναζί στις Λιγκιάδες](#)

-ΤΑ ΝΕΑ, 8.3.2014: [Με αίσθημα ντροπής και πόνου ζητώ συγγνώμη](#)